

UTSTÄLLNING

FÖRSLAG TILL ÖVERSIKTSPLAN FÖR GÖTEBORG

SAMBAND MED ÖVERSIKTSPLANEN
KONSEKVENSER AV PLANFÖRSLAGET
FÖRUTSÄTTNINGAR
BILAGA JÄMFÖRANDE TEXT

TILLÄGG FÖR JORDBRUKSOMRÅDEN DEL 2 – FÖRUTSÄTTNINGAR

UTSTÄLLNINGSHANDLING BYGGNADSNÄMNDEN 2012-03-05, REV. 2013-09-04
STADSBYGGNADSKONTORET

INNEHÅLL

DEL 1 – PLANFÖRSLAG

SAMMANFATTNING AV PLANFÖRSLAGET	4
INLEDNING	5
PLANFÖRSLAG	6
AVSTÄMNING MOT MILJÖBALKEN OCH PLAN- OCH BYGGLAGEN	11
FORTSATT PLANERING	12
BILAGA 1 – VEM GÖR VAD?	13
BILAGA 2 – PLANERINGSFRÅGOR	14

ÖVERGRIPANDE MÅL

SAMBANDET MED ÖVERSIKTSPLANEN

Ny definition av Jordbruksmark	20
Inventeringen av Jordbruksmark och Översiktsplan för Göteborg	22
Sammanfattning av förändringar i gällande ÖP	26

KONSEKVENSER AV PLANFÖRSLAGET

Konsekvenser och miljöbedömning	28
Samråd med länsstyrelsen	28
Sammanfattning av behovsbedömningen	28
Avstämning mot relevanta regionala och lokala mål	31
Miljökvalitetsnormer	33

FÖRUTSÄTTNINGAR

Lagar och konventioner	34
Kommunala måldokument	34
Underlag	36

BILAGA 3 – FÖRÄNDRINGAR I TEXT

Natur och kulturmiljöer för attraktivitet (Del 1, sidan 96)	41
Användning av mark- och vattenområden (Del 2 sidan 11)	41
Regler och rekommendationer (Del 2, sidan 30)	41
Regler och rekommendationer (Del 2, sidan 32)	42
Areella näringar (Del 3, sidan 104)	42

LÄSANVISNING

Detta tillägg till Översiktsplan för Göteborg består av två delar:

Del 1 – Planförslag redovisar de avsnitt som föreslås ändras i Översiktsplan för Göteborg. I del 1 redovisas också nya avgränsningar för de kartskikt som berör jordbruksmark i Översiktsplan för Göteborg.

Del 2 kompletterar tillägget och redovisar sambandet med Översiktsplan för Göteborg samt beskriver konsekvenserna av planförslagets genomförande. I del 2 finns också en beskrivning av de förutsättningar som legat till grund för planförslaget.

Del 3 är en redogörelse av samrådsremissen och inkomna synpunkter.

ÖVERGRIPANDE MÅL

Arbetet med detta tillägg till Översiktsplan för Göteborg grundas på det beslutade miljö kvalitetsmålet.

- Natur-, kultur- och sociala värden i Göteborgs odlingslandskap och våtmarker ska bevaras och utvecklas samtidigt som produktionsförmågan behålls.¹

Målet föreslås komplettera de mål och strategier som finns under rubriken ”Natur- och kulturmiljöer för attraktivitet” i Översiktsplan för Göteborg:

- Särskilt värdefulla och oersättliga natur-, kultur- och landskapsbildsvärden ska aktivt bevaras och levandegöras.²
- Jord- och skogsbruksmarkens olika kvaliteter och värden ska beaktas i planeringen.³

SAMBANDET MED ÖVERSIKTSPLANEN

I detta avsnitt görs en redovisning av på vilket sätt som Översiktsplan för Göteborg ändras genom tillägget för jordbruksmark och hur tillägget är kopplat till översiktsplanen.

NY DEFINITION AV JORDBRUKSMARK

Översiktsplanen ändras i tillämpliga delar genom de förändringar som föreslås i detta tillägg. I Översiktsplan för Göteborg har en äldre definition av jordbruksmark använts. Den byggde på en kommunal plan från 1976 om vård av odlingsmark. Denna bearbetades senare i en markdispositionsplan från 1983. (Se även karta sidan 38)

I tillägget till Översiktsplan för Göteborg har Jordbruksverkets blockinventering från 2009 använts som underlag för definition av jordbruksområden (se vidare sidan 34). Inventeringen utgör grund för avgränsningen av vad som ska utgöra jordbruksmark i planen. Sådana områden som idag identifierats som jordbruksmark men där det i Översiktsplan för Göteborg redovisas annan framtida markanvändning har tagits bort som jordbruksområde i tillägget.

1 Lokalt miljö kvalitetsmål för Odlingslandskap och våtmarker, antaget av KF 2009-12-03 § 21

2 Översiktsplan för Göteborg del 1 s 96, under rubriken Natur- och kulturmiljöer för attraktivitet

3 d.o. Värdena och produktionsförmågan som målet syftar på är desamma som beskrivs i de förändringar som föreslås i del 3 av Översiktsplanen (se tilläggets del 1, sidan 8).

INVENTERINGEN AV JORDBRUKSMARK OCH ÖVERSIKTSPLAN FÖR GÖTEBORG

Karta 1, Mark- och vattenanvändning

Karta 1 i Översiktsplan för Göteborg redovisar jordbruksområden (tidigare jordbruksmark). Följande justeringar har gjorts:

- Inventerade jordbruksområden där karta 1 visar *Pågående markanvändning - Bebyggelseområde med grön- och rekreationsytor* har tagits bort. I några fall har mindre justeringar gjorts av bebyggelseområdenas avgränsning så att de stämmer överens med jordbruksmarkernas avgränsning. (Mindre korrigeringar av bebyggelseområden föreslås på tre ställen: nordväst om Linnefjäll, delar av Gunnilse och delar av Brunstorp).
- Inventerade jordbruksområden där karta 1 visar på *Förändrad markanvändning - Verksamhetsområde, Rekreationsanläggning och Större begravningsplats* har tagits bort.

I övrigt är inga av de inventerade jordbruksområdena i konflikt med angiven markanvändning i karta 1.

Inventerade jordbruksområden där karta 1 visar på *Förändrad markanvändning för Kommunikation - Markreservat för väg och markreservat för väg i tunnel* har inte tagits bort trots att det i Översiktsplan för Göteborg tagits ställning till den ändrade markanvändningen. De redovisade markreservaten för vägar och trafikplatser är inte slutgiltigt angivna i översiktsplanen. Hänsyn till jordbruksmarken kan tas när det blir aktuellt med noggrannare planering och projektering av trafikanläggningarna.⁴

Karta 2, Regler och rekommendationer

Enligt Karta 2 i Översiktsplan för Göteborg kan ett och samma markområde ha flera olika rekommendationer. Dessa kan samverka, t.ex. kan områden med rekommendationen *R11 - Område för jordbruk utanför detaljplan* också beröras av rekommendationen *R12 - Område med särskilt stort värde för naturvården*. För utredningsområdena R2, R4, R16 och R17 i översiktsplanen bedöms rekommendationen *R11 - Område för jordbruk utanför detaljplan* kunna gälla parallellt med dessa. I samband med att det blir aktuellt att planera och bygga ut i utredningsområdena får fördjupade utredningar visa vilken hänsyn som ska tas och vilka avvägningar som bör göras mellan att bevara jordbruksmarken och att bebygga den.

För områden med dubbla rekommendationer *R11 - Område för jordbruk utanför detaljplan* och rekommendationer som gäller hälsa och säkerhet föreslås ingen förändring.

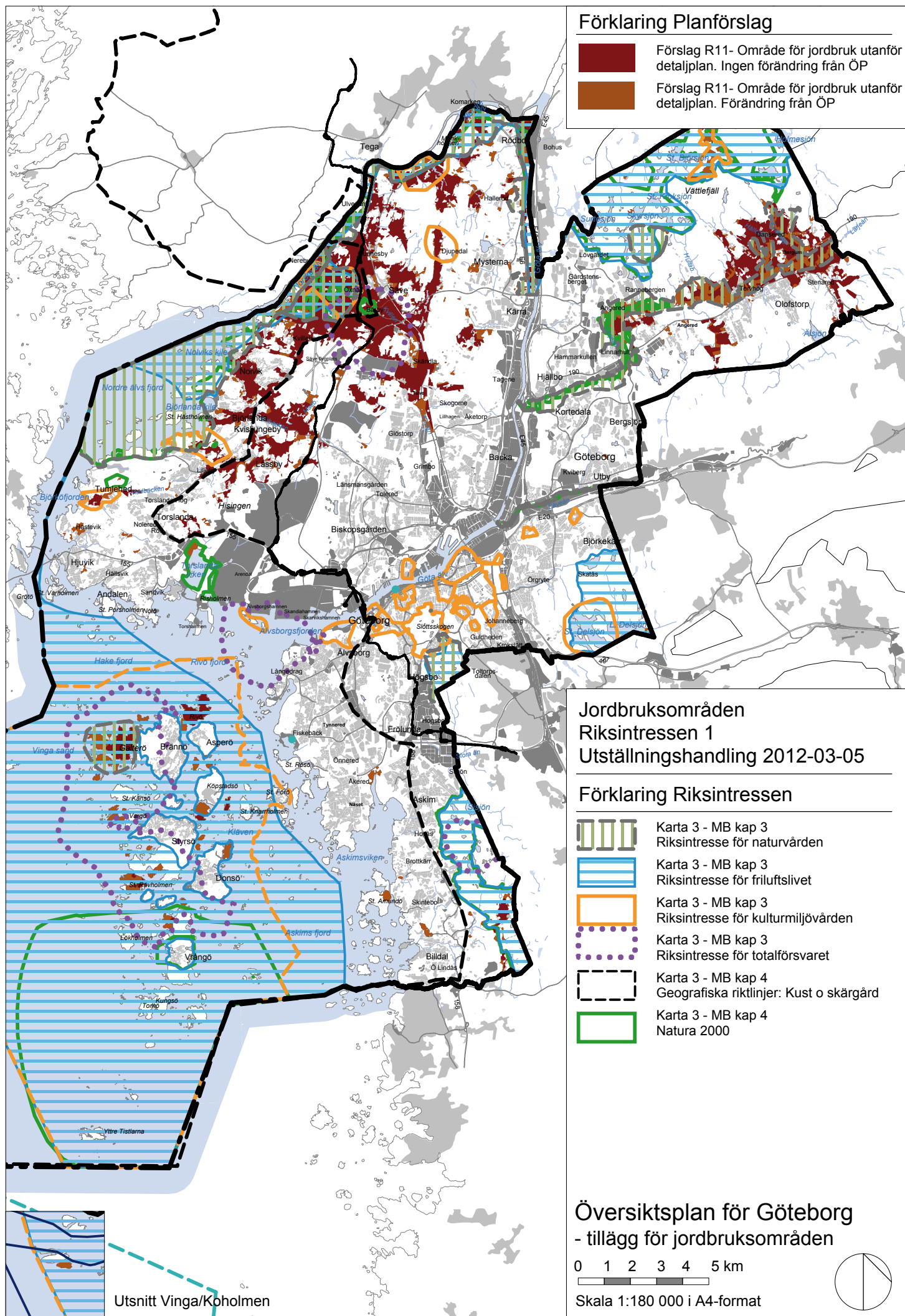
Följande justeringar har gjorts.

- Inventerade jordbruksområden som i översiktsplanens Regler och Rekommendationer betecknas *D - Område med detaljplan, (F8) - Föreslagen begravningsplats, R1 - Område för stadsutveckling, R3 - Utbyggnadsområde för verksamheter* ingår inte i den föreslagna avgränsningen av *R11 - Område för Jordbruk utanför detaljplan* och har redan tagits bort. I områden med detaljplan regleras markanvändning på ett mer detaljerat sätt än vad Översiktsplan för Göteborg anger. Områdena (F8), R1 och R3 är utvecklingsområden där Översiktsplan för Göteborg visar på att jordbruksmark som berörs kan komma att provas för andra ändamål.

⁴ Översiktsplan för Göteborg, del 3, sidan 77.

 Förslag R11- Område för jordbruk utanför detaljplan. Ingen förändring från ÖP

 Förslag R11- Område för jordbruk utanför detaljplan. Förändring från ÖP

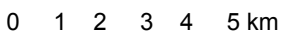

Jordbruksområden
Riksentressen 1
Utställningshandling 2012-03-05

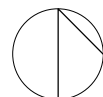
Förklaring Riksentressen

Översiktsplan för Göteborg - tillägg för jordbruksområden

Skala 1:180 000 i A4-format

- *R14 - Övrigt område* justeras till rekommendationen *R11 - Område för jordbruk utanför detaljplan* för de områden där Jordbruksverkets inventering visar att marken används för jordbruk.
- Justeringar enligt ovan har även gjorts för FÖP Södra Askim.⁵ Fördjupningen av översiktsplanen för Södra Askim använder samma beteckningar för regler och rekommendationer som Översiktsplan för Göteborg. För områden med gällande detaljplan finns dock tre beteckningar som behandlas enligt följande i detta tillägg: I områden med beteckningen *D1- Område med detaljplan* och *D2 - Område där nybyggnad* ska prövas i detaljplan ingår inte inventerade jordbruksområden i den föreslagna avgränsningen för *R11 - Område för jordbruk utanför detaljplan*. Inventerade jordbruksområden inom *D3 - Område där detaljplan ska upphävas* ingår däremot i den föreslagna avgränsningen för R11.

Karta 3, Riksintressen

Avstämming har gjorts, dels mot Översiktsplan för Göteborgs karta 3, men även mot de revideringar och nya beslut som tagits kring riksintresseområden för industriell produktion, totalförsvaret samt områden för kommunikation där vägar, järnvägar, sjöfart ingår.

Följande bedömningar har gjorts

Riksintresseområden som inte är i konflikt med R11

Rekommendationen *R11 - Område för jordbruk utanför detaljplan* och markanvändningen jordbruksmark enligt detta tillägg bedöms inte stå i konflikt med riksintresse för:

- Särskilda hushållningsbestämmelser enligt 4 kap MB
- Natura 2000, 4 kap 8 § Mb (7 kap. 27 § MB)
- Naturvård
- Friluftsliv
- Kulturmiljövård
- Civil luftfart (Göteborg City Airport)
- Energiproduktion och distribution (Naturgasledning)

Bedömning gällande nya avgränsningar

Trafikverket gjorde under 2012 en översyn av sina riktlinjer för utpekande av riksintressen för kommunikationer. Trafikverkets aktuella beslut om anspråk på områden av riksintresse för kommunikationer är daterat 20 februari 2013. Ingen del av riksintresset som rör utbyggnad av vägar och järnvägar berör jordbruksområden i det nya beslutet. Befintliga vägar av riksintresse för kommunikation är avgränsade mot områden för *R11 - Område för jordbruksmark utanför detaljplan* så att de inte berör jordbruksmarken.⁶

Inventerad jordbruksmark finns inom riksintresse för industriell produktion och sjöfart.

Inom område för riksintresse för industriell produktion finns inventerad jordbruksmark sydväst om korsningen Björlandavägen/Sörredsvägen. I Översiktsplan för Göteborg är det berörda området utpekade som *R4 - Utredningsområde för verksamheter*. Översiktsplanens rekommendation visar att det inte finns något aktuellt anspråk på området. I detta tillägg föreslås därför att området får rekommendationen *R11 - Område för jordbruk utanför detaljplan*, dvs dubbla rekommendationer.

⁵ Antagen av KF 2011-12-13.

⁶ Att befintliga vägområden som är av riksintresse inte berörs av detta tillägg beror på att dessa inte är jordbruksområden.

Förklaring Planförslag

- Förslag R11- Område för jordbruk utanför detaljplan. Ingen förändring från ÖP
- Förslag R11- Område för jordbruk utanför detaljplan. Förändring från ÖP

Jordbruksområden Riksintressen 2 Utställningshandling 2012-03-05

Förklaring Riksintressen

- Trafikverket MB kap 3 Riksintresse för kommunikation (Flygplats)
- Trafikverket MB kap 3 Riksintresse för kommunikation (Väg, Jvg, Flygplats)
- Lst VG MB kap 3 Riksintresse för kommunikation (Hamn)
- Trafikverket MB kap 3 Riksintresse för kommunikation (Farled)
- Lst VG MB kap 3 Riksintresse för industriell produktion
- Lst VG - MB kap 3 Riksintresse för totalförsvaret, yta
- Lst VG - MB kap 3 Riksintresse för totalförsvaret, punkt

Översiktsplan för Göteborg - tillägg för jordbruksområden

0 1 2 3 4 5 km

Skala 1:180 000 i A4-format

Utsnitt Vinga/Koholmen

Söder om Kongahällavägen, norr om Volvos testbana finns inventerad jordbruksmark inom ett område med rekommendationen *R5 - Bebyggelse utanför detaljplan* och inom riksintresse för industri. Översiktsplanens rekommendation innebär att detaljplan bör upprättas om större förändringar ska göras i området. De delar där jordbruksmark finns inventerad föreslås också få rekommendationen *R11 - Område för jordbruk utanför detaljplan*.

Riksintresseområdet för farled är avgränsat genom att en generell buffertzona ligger kring farleden. Buffertzonen inkluderar landområden som är inventerade som jordbruksmark i Södra skärgården. Områdena ges rekommendationen *R11 - Område för jordbruk utanför detaljplan*.

I Södra skärgården finns jordbruksmark inom områdena av riksintresse för totalförsvaret. Områdena har använts länge av totalförsvaret och bedömningen är att jordbruk och försvarets verksamhet kan fortsätta att samexistera.

SAMMANFATTNING AV FÖRÄNDRINGAR I GÄLLANDE ÖP

Utökning av och kvarstående områden

Ändringar till kartunderlaget redovisas på kartbladet på motstående sida.

- Område R11 - mörkt grönt är områden för jordbruk där ingen förändring sker i förhållande till Översiktsplan för Göteborg.
- Område R11 - ljust grönt är områden för jordbruk som tillkommer genom tillägget till översiktsplanen. Här redovisas mycket betesmark som i tidigare översiktsplaner inte har räknats som jordbruksmark.
- Område R11 - lila är områden för jordbruk som tillkommer och ersätter rekommendationen R14.
- Områden med ljust grön, mörkt grön och lila färg utgör tillsammans det lager för *R11 - Område för jordbruksmark utanför detaljplan* som finns på planförslagskartan och som föreslås ersätta motsvarande lager i Översiktsplan för Göteborg på karta 2 och lagret *Pågående markanvändning - jordbruksmark* på Karta 1.

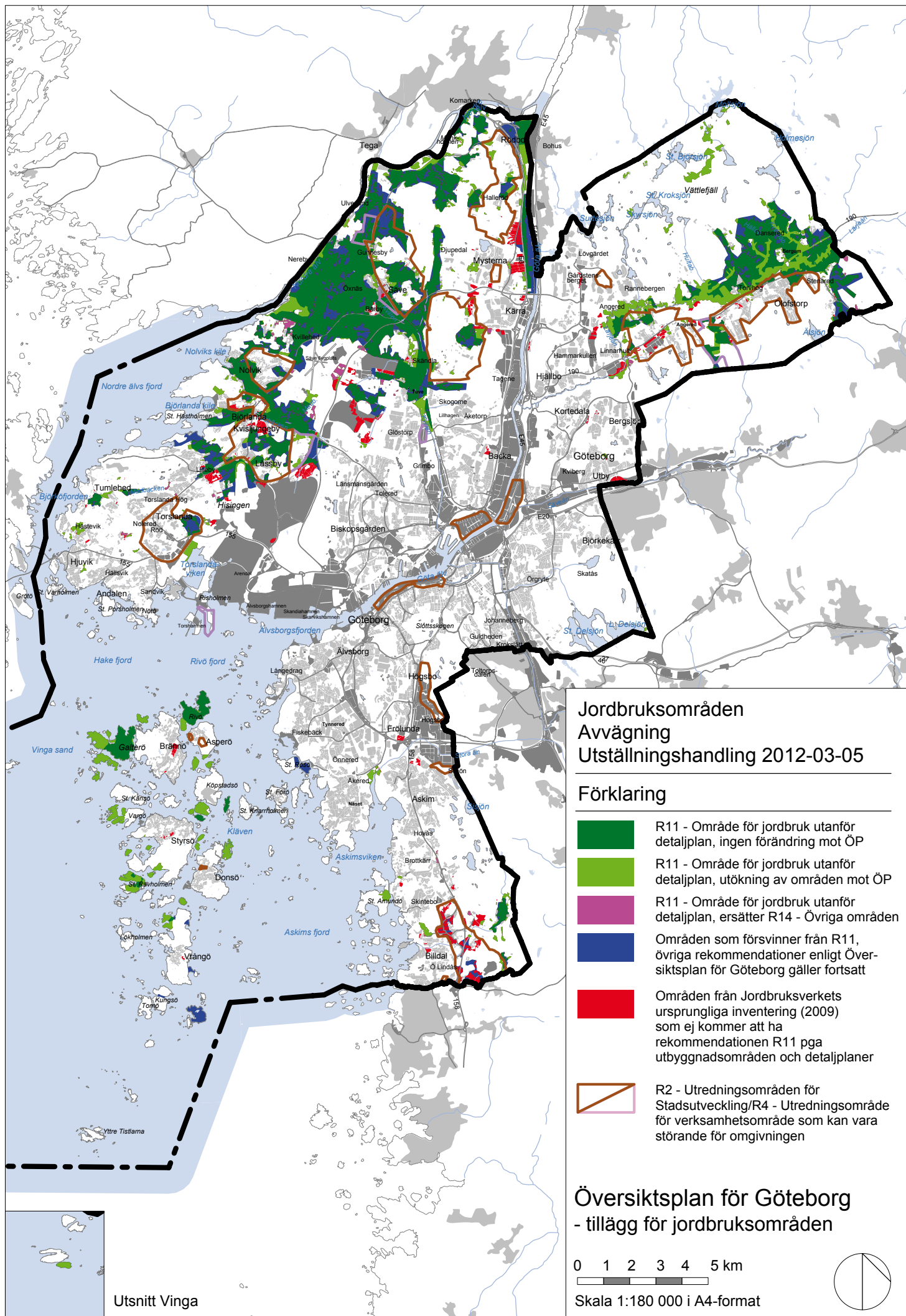
Områden som utgår

Blå områden är utlagda som jordbruksmark i Översiktsplan för Göteborg, men är inte jordbruksområden enligt Jordbruksverkets inventering. Dessa utgår ur jordbrukslagret på kartan. Rekommendationen R11 tas bort från kartan i förekommande fall. Andra rekommendationer, rörande t.ex. natur- och kulturvärden enligt Översiktsplan för Göteborg gäller fortsatt för berörda områden.

Röda områden är områden som enligt Jordbruksverkets inventering är åker- och betesmark men där annan markanvändning är bestämd genom detaljplan, eller utbyggnadsområden i Översiktsplan för Göteborg.

Förhållande till utredningsområden i Översiktsplan för Göteborg

I utredningsområden bedöms rekommendationen R11 vara förenlig med de gällande rekommendationerna i översiktsplanen. I framtida planarbete görs avvägningen mellan eventuellt inlämnat påskott om jordbruksmark och exploatering av samhällsintresse. Rekommendationerna i detta tillägg ska användas som utgångspunkt vid avvägningen.

KONSEKVENSER AV PLANFÖRSLAGET

KONSEKVENSER OCH MILJÖBEDÖMNING

Enligt regler i plan- och bygglagen ska konsekvenserna av genomförandet av en översiktsplan eller en ändring av en översiktsplan (som detta tillägg är), tydligt kunna utläsas av planförslaget. De samlade miljömässiga, sociala och ekonomiska konsekvenserna ska beskrivas.

Vidare ska enligt bestämmelserna en miljöbedömningsprocess med miljökonsekvensbeskrivning (MKB) följa planarbetet om det finns risk för att planens genomförande kan antas innebära betydande miljöpåverkan. Ofta innehåller översiktsplaner eller tillägg och fördjupningar av dessa, sådana frågor med miljöaspekter som betyder att det finns risk för att betydande miljöpåverkan kan uppstå. I allmänhet upprättas därför en MKB till en översiktsplan.

Detta tillägg till Översiktsplan för Göteborg berör endast jordbruksmarken och innebär mycket små ändringar av översiktsplanen som helhet.

Kommunen gör bedömningen att ett genomförande av planen - Översiktsplan för Göteborg, tillägg för jordbruksområden - inte innebär risk för betydande miljöpåverkan. En miljöbedömning med MKB, upprättad enligt reglerna i miljöbalkens 6 kap 11 § behöver därför inte följa planprocessen.

SAMRÅD MED LÄNSSTYRELSEN

Behovsbedömningen och motiven till ställningstagandena har stämts av med länsstyrelsen vid samråd 2011-01-20. Länsstyrelsen delar kommunens uppfattning i frågan.

SAMMANFATTNING AV BEHOVSBEDÖMNINGEN

Ställningstagandena grundar sig på bedömningen att ett genomförande av planen

- inte inverkar negativt på något Natura 2000-område och därmed inte kräver tillstånd enligt MB 7 kap. 28 §.
- inte påtagligt påverkar några områden eller natur som har erkänd nationell eller internationell skyddsstatus, t ex riksintressen eller naturreservat.
- inte anger förutsättningar för kommande verksamheter eller åtgärder som kräver tillstånd enligt MKB-förordningens bilaga 3 eller verksamheter listade i 3 § Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar.
- inte bedöms negativt påverka möjligheterna att uppfylla nationella och regionala miljömål.
- inte bedöms ge upphov till en betydande miljöpåverkan på biologisk mångfald, landskap, fornlämningar, vatten etc.
- inte ger upphov till betydande risker för människors hälsa eller för miljön.
- inte bidrar till att några miljökvalitetsnormer överskrids.

VÄRDEN OCH KONSEKVENSER

Utgångspunkter

Det antagna miljökvalitetsmålet för *Odlingslandskap och våtmarker* innebär övergripande att natur-, kultur- och sociala värden i Göteborgs odlingslandskap och våtmarker ska bevaras och utvecklas samtidigt som produktionsförmågan behålls. Målet utgör en av utgångspunkterna för arbetet med detta tillägg.

De fyra värdeparametrar som redovisas i planförslaget, produktionsvärden, kretsloppsvärden/ miljötjänster, natur- och kulturvärden samt sociala värden, har utgjort underlag för de ställningstaganden som görs i planen.

Planförslaget - tillägget syftar till att främja bevarande och bruk av jordbruksmarken i Göteborg som en resurs att ta tillvara på ett mer långsiktigt sätt än vad som skett hittills. Genom att de rekommendationer i översiktsplanen som gäller jordbruk skärps och förtydligas i tillägget till översiktsplanen, måste större hänsyn tas till jordbruksmarkens värden vid planering och förändrad markanvändning då jordbruksmark berörs.

De samlade värdena ska beaktas i planeringen. Hur de olika värdena sammanhänger och påverkar varandra är belyst i nedanstående bild där jordbrukaren står i centrum. Den visar att värdena i jordbruksmarken är flera utan att värdena hänger ihop och är bundna till jordbrukaren och dennes verksamhet.

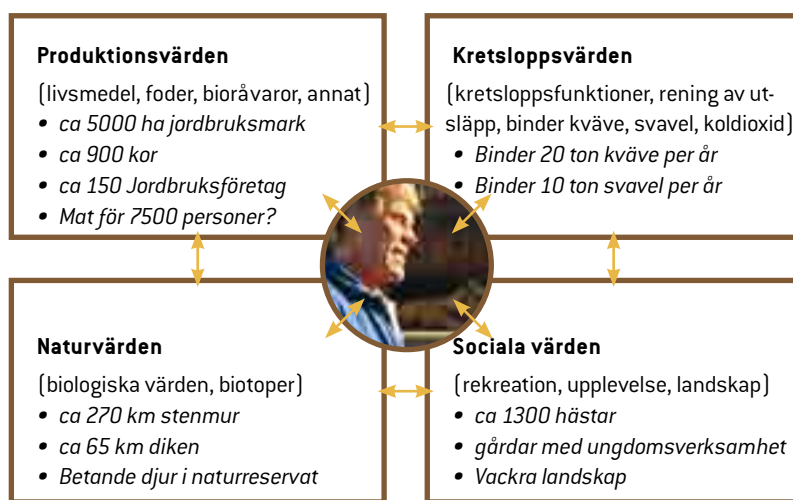

Illustration som visar på olika värden som kan härledas till jordbruksområden. Värdena är beroende av varandra och jordbrukarens roll är centrala för att bibehålla de värden som pekas ut i illustrationen

Produktionsvärden

Traditionella produktionsvärden knutna till jordbruk som näring inkluderar produktion av livsmedel, foder, bioråvaror samt andra produktionsrelaterade inkomstkällor för lantbruket. Idag drivs fyra jordbruk i Göteborg på heltid, och åtskilligt fler som deltidsjordbruk, där de flesta är hästgårdar.

Produktionen inom Göteborgs jordbruksområden har ingen eller liten betydelse⁷ för den totala livsmedelsförsörjningen i kommunen. Den har dock stor betydelse för den enskilde producenten - jordbrukaren som livnär sig helt eller delvis på det produktionen ger. Storlek, läge och typ av mark kan vara avgörande för möjligheterna till lönsamhet för jordbruksföretaget.

Kretsloppsvärden

Jordbruksmark har förmågan att ta hand om stadens utsläpp och förädla nya resurser i samhällets kretslopp. Den är viktig när det gäller lagring av näring och organiskt material samt i omhändertagande av vissa avfall, som t.ex. gödsel och kompost. Vatten- och våtmarkssystem på jordbruksmark kan också bidra till biologisk mångfald samt renar och fördröjer dagvatten.

⁷ Enligt Utredning av jordbruksmarken i Göteborg - ekonomiska värden så kan livsmedelsproduktion från Göteborgs jordbruksområden täcka behovet för ca 7500 personer.

Natur- och kulturvärden

Vissa delar av jordbruksmarken i Göteborg ligger inom områden med höga värden för naturvård och kulturmiljövård, som t ex naturreservat och Natura 2000-områden. I jordbruksmarken kan finnas små biotoper som ökar natur- och kulturvärdet (stenmurar, åkerholmar, små dammar m m). Jordbruksmarken i Göteborg har brukats kontinuerligt under långa tider.

Inom kommunen finns varierande landskapstyper med stora skönhetsvärden, där upplevelsen av landskapsbilden är beroende av att markerna är brukade. De kulturhistoriska odlingslandskapen har ett rikt innehåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefull bebyggelse som speglar jordbrukslandskapets historiska kontinuitet.

Sociala värden

Möjligheter till odling, rekreation, utbildning och rehabilitering har stor betydelse för att stärka stadens attraktionskraft i Göteborg. Idag präglas mycket av Göteborgs jordbruksområden av hästverksamheter. Här finns ett flertal stora ridanläggningar samt ett nätverk av ridvägar. Några lantbruk har särskild inriktning mot utbildning eller rehabilitering.

Samlade konsekvenser utifrån beskrivna värden

Om förutsättningarna för att utveckla ett värde försvåras eller omöjliggörs kan detta få återverkningar och konsekvenser på de övriga värdena.

För den enskilde jordbrukaren kan planförslaget innebära en större trygghet vid planering av verksamheten än vad som ges idag. Det kan ge brukaren bättre förutsättningar för ett långsiktigt och lönsamt brukande av marken och för möjligheterna att få tillgång till de ekonomiska stöd som ges för t ex miljö- tjänster, bevarande av kulturmarker etc.

Om delar av en jordbruksenhet hotas på grund av andra anspråk på marken kan produktionen påverkas så negativt att lönsamheten blir för dålig och det blir omöjligt att fortsätta driften. Detta kan få återverkningar såväl på de sociala värdena som natur- och kulturvärdena.

Med ett mer planmässigt förhållningssätt till jordbruksmarken så som föreskrivs i planförslaget, finns större möjligheter att långsiktigt och hållbart utnyttja områden lämpliga för miljö- tjänster, som t ex odling av energigrödor eller anordnande av våtmarker nära vattendrag eller plantering av skyddande trädridåer runt vattendrag.

Jordbruksmarken är en viktig del i stadens grönsstruktur. Att det finns kvar jordbruksmark och ett levande jordbruk i stadens närhet har stor betydelse för människors möjlighet att förstå och uppleva landskapet i ett historiskt sammanhang. Ett kontinuerligt brukat landskap som görs attraktivt och tillgängligt förstärker upplevelsevärdena med ett socialt och historiskt djup. Att skillnaden mellan stad och land blir tydlig fyller dessutom ett pedagogiskt syfte. Större sammanhängande odlings- och betesmarker kan bli ett hinder för rekreation, men å andra sidan kan ridstigar och vandringsleder iordningställas och samordnas med brukningsvägar separerade från biltrafik. Därmed ökas tillgängligheten och det blir goda förutsättningar för människor att röra sig i och uppleva landskapet.

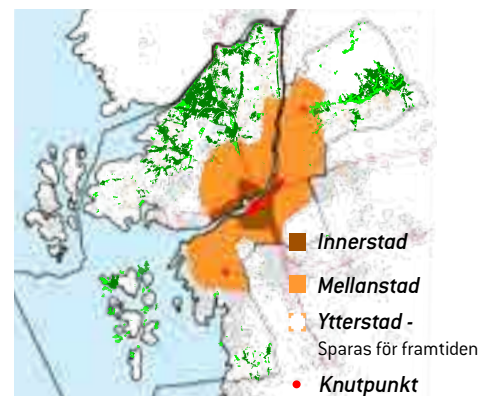
Ekonomiska konsekvenser

När jordbruksmark tidigare tagits i anspråk för bebyggelse kan det ha berott på att marken inte värderats utifrån annat än produktionsvärdet och att den varit enklare och billigare att exploatera än bergs- och skogsområden med mer

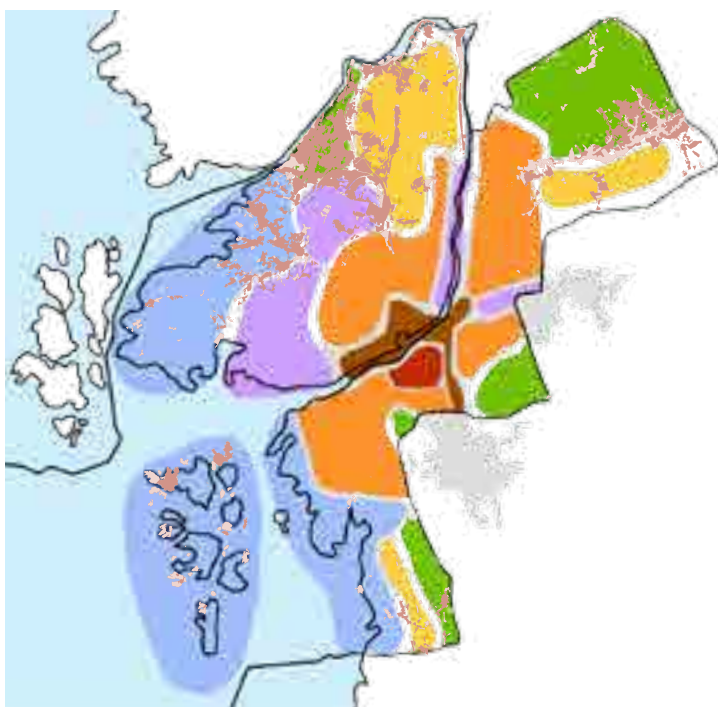
svårexploaterad terräng. Ett genomförande av planförslaget medför att större hänsyn än hittills ska tas till jordbruksmarkens olika värden när det finns motstående intressen eller utvecklingsanspråk på marken. Det innebär att vid en avvägning mellan olika intressen, kan jordbruksintresset bli det starkaste. En annan lokalisering får prövas för det konkurrerande markintresset.

Ett mer planmässigt förhållningsätt till jordbruksmarken så som föreskrivs i planförslaget ger möjlighet att långsiktigt och hållbart utnyttja jordbruksområdena och koncentrera utbyggnad och exploatering till områden som inte har dessa värden.

De sammanhängande jordbruksområdena ligger huvudsakligen i Ytterstaden där det enligt Översiktsplan för Göteborg finns flera framtida utvecklingsområden. Genomförande av planförslaget medför att exploatering av jordbruksmark i största möjliga mån ska undvikas i utvecklingsområdena. Detta kan medföra högre kostnader för exploatering och infrastruktur när det i framtiden blir aktuellt med utbyggnad i dessa. Å andra sidan kan aktivt brukad jordbruksmark i anslutning till utbyggnadsområdena göra staden mer attraktiv och ge stora mervärden för de människor som bor och arbetar där. Att spara områden för framtiden innebär en hushållning över tid med de markresurser som finns inom Göteborgs stad.

Utbyggnadsordningen för Göteborgs stad. Ytterstadsområdena där jordbruksmark finns sparas för att skapa handlingsfrihet inför framtiden

- Jordbruksområden enligt Översiktsplan för Göteborg (2009-02-26)
- Utökning av jordbruksområden enligt detta tillägg.
- Centrala Göteborg - Innerstaden
- Centrala Göteborg - Förnyelseområden
- Mellanstaden
- Ytterstaden - Framtida utvecklingsområden
- Kustnära områden och skärgården
- Storindustri, hamn och logistik
- Naturområden

Detta tilläggs förslag till jordbruksområden över de sju områdesvisa inriktningarna som visar på den gällande Översiktsplanens huvuddrag

AVSTÄMNING MOT RELEVANTA REGIONALA OCH LOKALA MÅL

Strategiska frågor i översiktsplanen

Den övergripande strategiska inriktningen för Göteborg så som den uttrycks i Översiktsplan för Göteborg är att staden ska utvecklas till en "...livskraftigt långsiktig hållbar stad med balans mellan sociala, ekonomiska och ekologiska/miljömässiga faktorer". Fortsatt planering i Göteborg ska ske med inriktning mot komplettering i det redan byggda i kombination med byggande i strategiska knutpunkter, där god kollektivtrafik kan anordnas. Huvudsaklig utveckling ska enligt översiktsplanen främst ske i centrala Göteborg och i mellanstaden.

Framtida utvecklingsområden, aktuella för utbyggnad först på lång sikt redovisas i ytterstaden. Göteborgregionens strukturbild och strategidokument *Uthållig tillväxt - mål och strategier med fokus på hållbar regional struktur* ligger till grund för Översiktsplanens strategiska inriktningar.

Den mesta jordbruksmarken återfinns inom ytterstaden, i kustområdet och inom vissa naturområden. Eftersom byggande i dessa områden ska undvikas eller inte blir aktuell förrän staden kompletterats och byggt ut enligt strategierna i Översiktsplanen, finns inga stora konflikter mellan rekommendationerna i detta tillägg och vad översiktsplanen anger som huvudsaklig inriktning i markanvändningen i stadens olika delar. Rekommendationerna i tillägget förstärker strategierna i Översiktsplanen och gör dessa tydligare.

Avstämning mot miljö kvalitetsmål

Göteborgs stad har antagit lokala miljö kvalitetsmål som bygger på de nationella miljö kvalitetsmålen. De lokala miljö kvalitetsmålen för *Odlingslandskap och våtmarker*, *Ett rikt växt- och djurliv*, *Ingen övergödning* och *God bebyggd miljö* har särskild anknytning till jordbruksmarken.

Miljö kvalitetsmålet för *Odlingslandskap och våtmarker*⁸ innebär övergripande att natur-, kultur- och sociala värden i Göteborgs odlingslandskap och våtmarker ska bevaras och utvecklas samtidigt som produktionsförmågan behålls. Flera detaljerat beskrivna indikatorer som handlar om jordbruksmarkens skötsel och produktionsinriktning har kopplats till målet. Indikatorerna är inte tillämpliga som mått för om rekommendationerna i planförslaget i detta tillägg bidrar till att uppfylla miljö målet eller inte. I planförslaget anges de översiktliga ramarna för markanvändningen och att ett långsiktigt bevarande av jordbruksmarken är målet. Vad som ska produceras på jordbruksmarken regleras inte i planen. Inriktningen i planen mot ett långsiktigt bevarande av jordbruksmarken kan ge den enskilde brukaren bättre förutsättningar för planering av verksamheten än vad som finns idag. Därigenom bidrar planförslaget till att miljö kvalitetsmålet uppfylls.

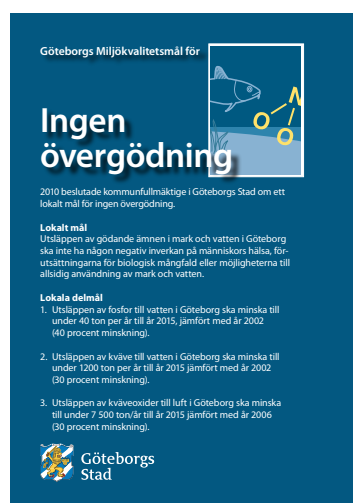
Miljö kvalitetsmålet *Ett rikt växt- och djurliv*⁹ innebär att Göteborg ska ha ett attraktivt och varierat landskap med en mångfald av djur och växter. Ett delmål är ett landskap med en rik variation av naturtyper, gröna stråk, goda spridningsmöjligheter, fungerande ekologiska processer så att den biologiska mångfalden inte minskar. I planen regleras inte hur jordbruksmarken ska användas eller vad som ska produceras i framtiden. Därmed är det oklart hur växt- och djurlivet gynnas på längre sikt. En ensidig produktion eller betes användning kan påverka den biologiska mångfalden negativt. Planförslaget bedöms ändå inte motverka att miljö kvalitetsmålet ett rikt växt- och djurliv uppfylls.

Avsikten med miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning*¹⁰ är att utsläppen av gödande ämnen i mark och vatten i Göteborg inte ska ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten. Odlad mark medför i högre grad att gödande ämnen släpps ut i havet och i sjöar och vattendrag än jordbruksmark som betas. Ju större del av jordbruksmarken som används för beten ju större är möjligheten att minska övergödningen och bidra till att miljö målet uppfylls. Utsläpp av kväve och fosfor från jordbruket i Göteborg är mycket liten i förhållande till vad biltrafiken och andra utsläppskällor bidrar med sett över hela kommunen, utsläpp kan dock ske lokalt. Planförslaget innebär inte någon styrning av hur jordbruksmark ska användas men den nuvarande utvecklingen är att allt mer jordbruksmark används som betesmark.

8 Lokalt miljö kvalitetsmål för Odlingslandskap och våtmarker, antagen av KF 2009-12-03 § 21

9 Lokalt miljö kvalitetsmål för Ett rikt växt- och djurliv, antagen av KF 2010-06-03 § 9

10 Lokalt miljö kvalitetsmål för Ingen övergödning, antagen av KF 2010-03-25 § 17

Planförslaget bedöms också bidra till att uppfylla det lokala miljö kvalitetsmålet om *God bebyggd miljö*¹¹, som anger att den bebyggda miljön i Göteborgs Stad ska bidra till en god livsmiljö där resurser nyttjas på ett hållbart sätt.

MILJÖKVALITETSNORMER

Enligt miljöbalken ska ett genomförande av planförslaget inte medföra att gällande miljö kvalitetsnormer överskrids. Miljö kvalitetsnormer är fastställda för luftkvalitet utomhus, vatten (grundvatten och ytvatten - vattendrag, sjöar, kustvatten, övergångsvatten och utsjövatten), omgivningsbuller samt för fisk- och musselvatten.

Miljö kvalitetsnormerna för luft och omgivningsbuller påverkas inte av ett genomförande av planförslaget.

Miljö kvalitetsnormerna för vatten innebär (med vissa undantag, t.ex. är Rivö fjord ej klassificerad då den räknas som ”kraftigt modifierad vattenförkomst”) att kust- och ytvatten ska uppnå hög eller god ekologisk status och god kemisk ytvattenstatus senast den 22 december 2015 och grundvattenförekomster ska uppnå god kvantitativ status och god kemisk grundvattenstatus senast den 22 december 2015.¹² Åtgärder som rätningar av vattendrag, muddringar/rensningar och nedtagning av träd på jordbruksområden kan dock ha stor betydelse för ett vattendrags ekologiska status. Översiktsplanen styr inte hur jordbruksmarken ska användas. Det medför svårigheter att bedöma om planens genomförande bidrar till en förbättring eller försämring av vattenkvaliten i kustvatten och vattendrag med tillflöden från jordbruksmarken. Eftersom något storskaligt jordbruk inte förekommer i kommunen, att det finns regler för hur gödselhantering ska ske och att många områden i anslutning till känsliga vattendrag är skyddade, bedöms dock risken som liten att miljö kvalitetsnormerna för vatten överskrids.

Vatten Information System Sverige (VISS)

Vattenmyndigheterna och länsstyrelserna har utvecklat ett gemensamt system, VISS, vars syfte är att underlätta vattenförvaltningsarbetet. VISS ger möjlighet till överblick över alla större sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten både med avseende på status (hur de mår) men också visa deras geografiska positioner (läge).

Läs mer:

Förvaltningsplan 2009 – 2015 Västerhavets vattendistrikt

¹¹ Lokalt miljö kvalitetsmål för God bebyggd miljö, antaget av kommunfullmäktige 2011.

¹² 14 FS 2009:533, Länsstyrelsen Västra Götalands läns (Vattenmyndigheten Västerhavet) föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i distriktet; beslutade den 15 december 2009.

Landskapskonventionen

I maj 2011 träder den europeiska landskapskonventionen i kraft.

Konventionen handlar bl.a. om att Sverige erkänner att landskapet är en viktig del av människors livskvalitet och

“...att landskapet är en viktig beståndsdel i det enskilda och sociala välbefinnandet och att skydd, förvaltning och planering av landskap medför rättigheter och skyldigheter för alla”

FÖRUTSÄTTNINGAR

LAGAR OCH KONVENTIONER

Grundläggande hushållningsbestämmelse enligt miljöbalken

Enligt Miljöbalkens 3 kap 4 § är:

”Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.”

Europeiska landskapskonventionen

Från och med maj 2011 förbinder sig Sverige att genom undertecknandet av den Europeiska landskapskonventionen bland annat:

- att integrera landskap i sin regional- och stadsplaneringspolitik och i sin politik inom kultur, miljö, jordbruk, ekonomi och på det sociala området samt i alla andra politikområden som kan ha direkt eller indirekt inverkan på landskap.

KOMMUNALA MÅLDOKUMENT

Översiktsplan för Göteborg

Översiktsplan för Göteborg grundas på tretton strategier, som beskrivs under Del 1, Utgångspunkter och strategier i översiktsplanen. Den övergripande strategiska inriktningen är att Göteborg ska utvecklas till en ”livskraftigt långsiktig hållbar stad med balans mellan sociala, ekonomiska och ekologiska/miljömässiga faktorer”.¹³

Under mål och strategier sägs bland annat att natur- och kulturvärdena ska lyftas fram och bidra till ett attraktivt och hållbart Göteborg genom att:

- Särskilt värdefulla och oersättliga natur-, kultur- och landskapsbildsvärden aktivt bevaras och levandegörs.¹⁴
- Jord- och skogsbruksmarkens olika kvaliteter och värden beaktas.¹⁵

Under rubriken inriktning i fortsatt planering sägs bland annat att:

Jord- och skogsbruksmarkens olika värden i ett helhetsperspektiv ska inventeras och värderas med utgångspunkt från biologisk mångfald, upplevelse-, bruknings- och kretsloppsvärden. Vidare föreslås att jord- och skogsbruksmark ska bevaras för framtida handlingsfrihet, till exempel möjlighet att producera biobränslen och livsmedel.

Enligt utbyggnadsordningen i översiktsplanen ska fortsatt planering i Göteborgs Stad ske med inriktning mot komplettering och byggande i strategiska knutpunkter. Ytterområden, där majoriteten av stadens jordbruksmark ligger, pekas ut som en värdefull markreserv där marken ska sparas för att skapa handlingsfrihet för framtiden.

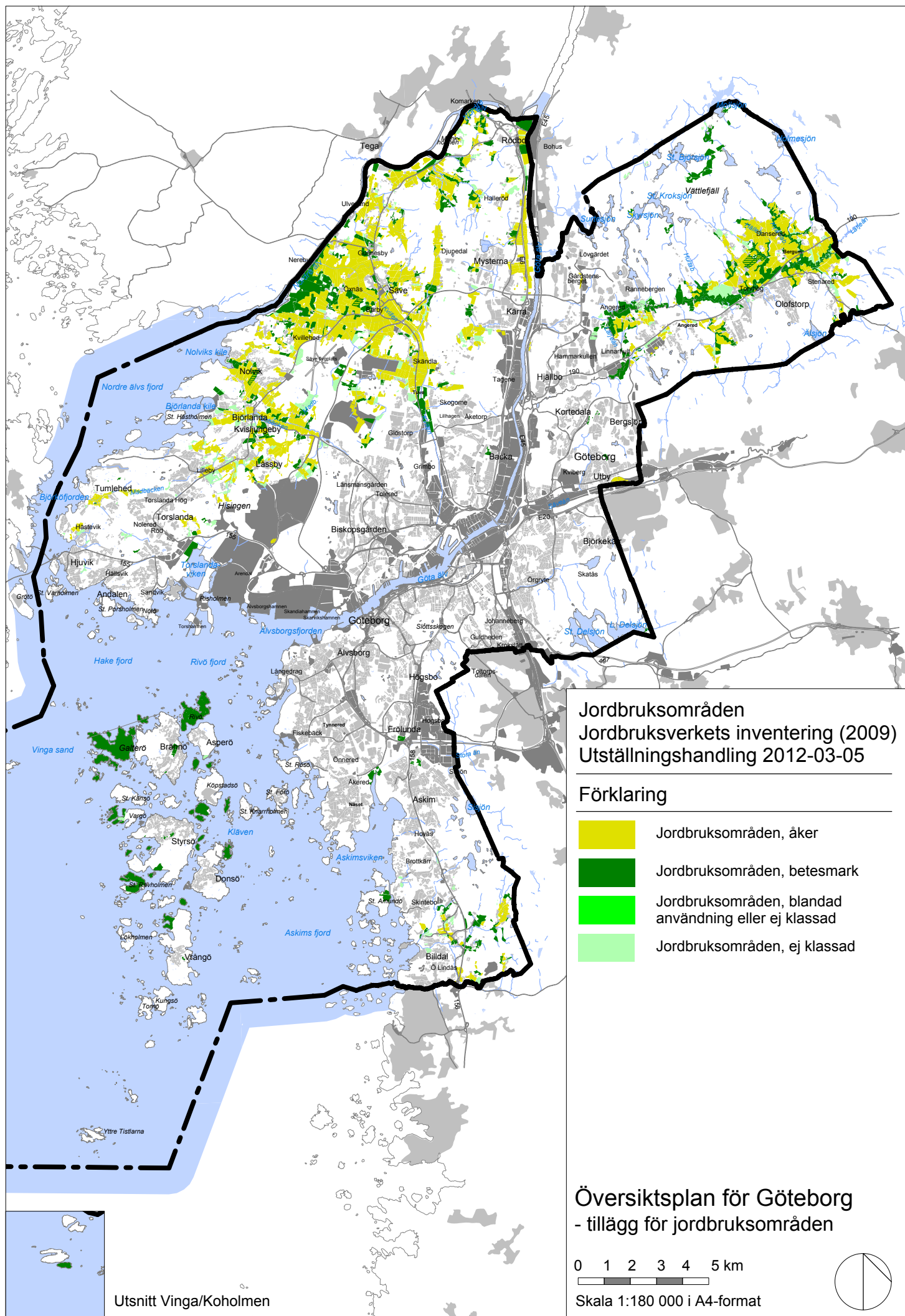
Kommunala miljökvalitetsmål

Göteborgs stad har antagit lokala miljökvalitetsmål som utgår från samma uppdelning som de nationella miljömålen. Lokala miljökvalitetsmål som särskilt berör jordbruksmarken i Göteborg har rubrikerna *Odlingslandskap och våtmarker, Ett rikt växt- och djurliv, Ingen övergödning och God bebyggd miljö*.

¹³ Översiktsplan för Göteborg del 1 s 48, rubriken Övergripande inriktning, Hållbar utveckling, Översiktsplanens mål.

¹⁴ Översiktsplan för Göteborg del 1 s 96, under rubriken Natur- och kulturmiljöer för attraktivitet

¹⁵ d.o.

Miljökvalitetsmål

Kommunfullmäktige har antagit tolv lokala miljökvalitetsmål. Dessa har sin utgångspunkt i de sexton nationella målen, av vilka Göteborgs stad valt ut de mål som är viktigast för staden.

Relevanta mål för detta planförslag är miljökvalitetsmål för:

- Odlingslandskap och Våtmarker
- Ett rikt växt- och djurliv
- Ingen övergödning
- God bebyggd miljö

Mer information om stadens lokala miljökvalitetsmål finns på www.goteborg.se

Det övergripande miljökvalitetsmålet för odlingslandskap och våtmarker är:

- Natur-, kultur- och sociala värden i Göteborgs odlingslandskap och våtmarker ska bevaras och utvecklas samtidigt som produktionsförmågan behålls.

I målen för Ett rikt växt- och djurliv och Ingen övergödning står att:

- Göteborg ska ha ett attraktivt och varierat landskap med en mångfald av djur och växter.
- Utsläppen av gödande ämnen i mark och vatten i Göteborg ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

I målen för God bebyggd miljö står att:

- Den bebyggda miljön i Göteborgs Stad ska bidra till en god livsmiljö där resurser nyttjas på ett hållbart sätt.

UNDERLAG**Jordbruksverkets inventering av jordbruksmark**

Jordbruksverket ansvarar för den s.k. blockdatabasen vilket är en inventering av jordbruksmarken i Sverige. Databasen har funnits sedan 1998 och baserades ursprungligen på ekonomiska kartor från Lantmäteriverket. En ny inventering är gjord år 2009¹⁶ där en översyn har gjorts baserat på flygfoton och fältinventeringar. Jordbruksmarken delas upp i åker- och betesmark. Jordbruksverkets blockdatabas används bland annat som underlag vid bedömning och utdelning av EU- stöd till jordbruket.

För att mark ska definieras som åkermark i blockdatabasen krävs att det är ett fält i åkerbruk som används eller kan användas för växtodling eller och som är lämpligt att plöja.

Som betesmark räknas mark som används för bete och slåtterängar där hela ytan slås eller skördas. Marken ska ha varit betad de senaste två åren eller bara undantagits bete något enstaka år. Marken ska inte gå att plöja och inte vara skog (en definition med träd per/ha har använts) för att inventeras som betesmark.

Inventering ligger till grund för de områden som enligt detta tillägg ska betraktas som jordbruksmark i Göteborgs stad.

Utredning av jordbruksmarken i Göteborg

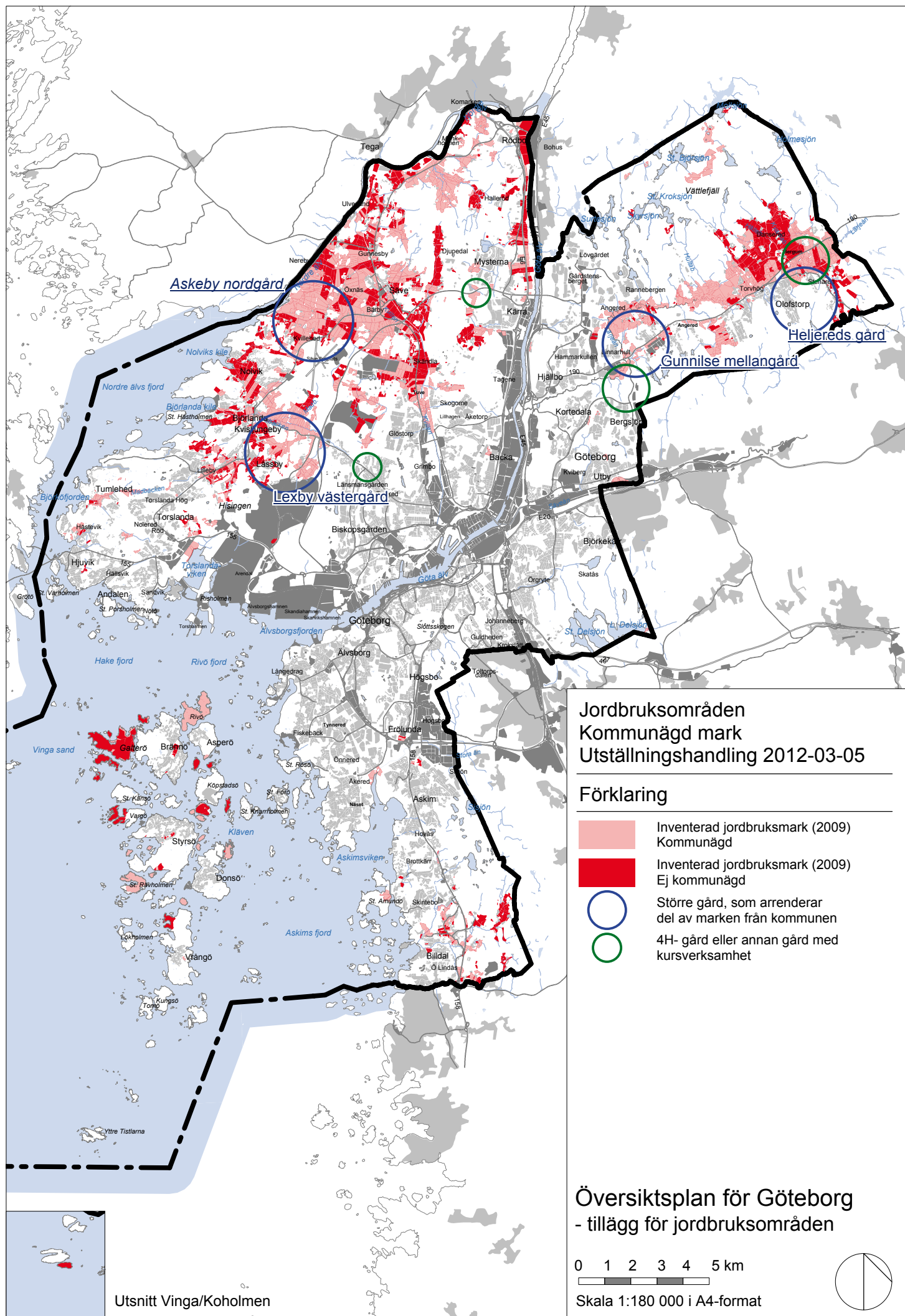
Rapporten Utredning av jordbruksområden i Göteborg – ekonomiska värden Stefan Hellstrand, Nolby Ekostrategi, 31 augusti 2009, är en omfattande utredning över olika värden kopplat till jordbruksmark i Göteborg. I utredningen beskrivs jordbruksvärden enligt fyra kategorier - produktionsvärden, miljötjänster, naturvärden och sociala värden. Här beskrivs de komplexa förhållanden som finns mellan olika värden samt kopplingarna mot jordbrukaren och stadens invånare.

I utredningen konstateras att jordbrukets viktigaste funktion för Göteborg ligger i de sociala värdena dvs. de rekreations- och landskapsvärden som stärker stadens attraktivitet. En slutsats är också att jordbruksmarken är en än mer knapp resurs i Göteborgs stad än vad som tidigare varit uppfattningen. För att utveckla, identifiera och ta tillvara värdena i jordbruksmarken, samt göra jordbrukarna delaktiga i beslutsprocessen, föreslås att man arbetar fram nya rutiner för hur jordbruksmark behandlas i planeringen. Rapporten innehåller även en omvärldsanalys, flera fallstudier samt en stor mängd andra underlagsmaterial.

Utredning av jordbruksområden i Göteborg
– ekonomiska värden
Stefan Hellstrand
Nolby Ekostrategi, 31 augusti 2009

16 Uppdatering av blockdatabasen med stöd av satellitdata, Jordbruksverket rapport 2009:3 samt Kartläggning av mark som tagits ur produktion Jordbruksverkets rapport 2008:7. För att jordbruksmark inte ska vara en del av blockdatabasen ska den inte varit föremål för jordbruksstöd eller inte funnits med i den ursprungliga databasen från 1998.

KULTURHISTORISKT
VÄRDEFULLA
ODLINGSLANDSKAP
Pilotstudie – Bergumsbygden

GÖTEBORGS
STADSMUSEUM

Kulturhistoriskt värdefulla odlingslandskap, Pilotstudie – Bergumsbygden

I en pilotstudie kring Olofstorp har Stadsmuseet tagit fram metoder för att belysa, klassificera och analysera historiska landskapselement och epoker i odlingslandskapet. Landskapets värden har tolkats med avseende på hur man kan bevara värdefulla lantliga miljöer i området och vilka värden man bör beakta i en framtida kommunal planering. Stadsbyggnadskontoret i samarbete med Stadsmuseet kommer att fortsätta med kartläggningen av Göteborgs kulturhistoriskt värdefulla odlingslandskap.

Andra underlag

Ängs- och betesmarksinventering

Jordbruksverkets *Ängs- och betesmarksinventeringen 2002-2004* utgör ett underlag för natur- och kulturvärden som liksom Jordbruksverkets blockinventering utgår från betesmark.

Definitionerna av betesmark är i stort desamma som för Jordbruksverkets blockinventering men skiljer sig åt genom ängs- och betesmark också ska innehålla betydande natur- och/eller kulturmiljövärden och att det inte finns samma stränga krav på att markerna ska ha varit betade de senaste två åren. Flera objekt som ingår i ängs- och betesinventeringen finns inte med i Jordbruksverkets uppdatering av blockdatabasen (av 100 objekt ligger 45 utanför jordbruksmark enligt detta tillägg).

Objekten kan ha fortsatt höga natur- och/eller kulturvärden vilket återspeglas i att 40 av de 45 objekten ligger inom någon slags skyddsrekommendation i Översiktsplan för Göteborg.

JORDBRUK I GÖTEBORG

Nuvarande markanvändning

Ungefär 10 % av Göteborgs landareal, drygt 5 000 ha, består av jordbruksmark dvs. åkermark och betesmark.

Jordbruksmark finns i stor utsträckning på Norra Hisingen och utmed Lärjeåns dalgång, men också med mindre arealer i Södra Skärgården och i Södra Askim. Det finns även ytor som används för jordbruk inom bebyggda delar av staden t ex vid Välen och Amhult.

Av de ca 130 jordbruksföretag som finns i Göteborgs stad är det endast ett fåtal lantbrukare som är heltidssysselsatta.

Kommunen är den största markägaren och äger ca 3 000 ha jordbruksmark varav 1 650 ha är åker och 1 130 ha är betesmark.

Göteborgs stad som markägare

Kommunen arrenderar ut stora delar av sin jordbruksmarken och hanterar ca 250 arrenden. Arrendatorerna kan grovt delas in tre grupper: de större lantbruken, kursgårdar och hästrelaterade verksamheter. Storleken varierar från hundra hektar för ett enskilt större lantbruk till några få hektar för hästverksamheter. För de större gårdarna kompletterar markarrenden den egna gårdens mark.

Kursgårdar, hästverksamheter och andra verksamheter som t.ex. 4H har stor betydelse för att skapa kontaktytor och sociala värden kring jordbruket.

Det finns en stor efterfrågan på jordbruksmark (särskilt småarrenden) inom Göteborg, ca 350 personer har anmält intresse att få arrendera mark förutom de arrenden som kommunen redan hanterar.¹⁷

¹⁷ Samtal handläggare på fastighetskontoret 19/11 2010.

Förutsättningar för jordbruksområden

För att mark ska användas som jordbruksmark krävs att någon brukar marken. Om åker och betesmark står i träda försumpas den och växer igen och blir svårare att börja bruka igen. Att marken sköts kontinuerligt är en förutsättning för att jordbruksmarken ska bestå långsiktigt.

För att bedriva jordbruk måste hänsyn tas till de förutsättningar som ges av jordmån, markareal, omgivande bebyggelse, väder, marknad, regler, jordbruksstöd, ekonomisk försörjning osv. En del av dessa förutsättningar påverkas av den fysiska planeringen.

Jordbruksmark är en begränsad resurs inom Göteborgs stad. Om jordbruksmark tas i anspråk för annan markanvändning där t.ex. marken hårdgörs så kan det innebära att möjligheterna att återskapa marken som jordbruksmark i framtiden är borta, processen är irreversibel.

Hur markerna ligger i förhållande till varandra kan vara avgörande för om och hur marken kan användas som jordbruksmark. Exempelvis kan en hästgård på några få hektar enkelt flytta verksamheten till annan mark medan en stor gård är beroende av att markerna ligger samlade.

Ett anspråk på jordbruksmarken som berör en del av lantbruksenheten, kan få till följd att den enskilde lantbrukaren inte längre kan bedriva verksamheten med lönsamhet.

Jordbruk kan ha omgivningspåverkan i form av buller, allergener eller lukt. Det är olämpligt att placera att placera t.ex. boendekområden intill eller i direkt anslutning till hästgårdar eller djuranläggningar, se även sidan 7 del 1.

Jordbruksareal	1981	1990	1999	2007	2009*
Jordbruksmark (ha)	4528	4589	4563		5518
Total Åker (ha)	3938	3791	3531	3082	3178
Ospec o träda (ha)	200	435	530	550	559
Betesmark	590	798	1032		1781

Källa [2001-2007]: <http://ssd.scb.se/databaser> förutom 2009 som baserats på Jordbruksverkets blockinventering

Jordbruksföretag	1981	1990	2000	2007
-2 (ha)				3
2-5 (ha)	22	15	22	20
5-10 (ha)	60	54	33	37
10-20 (ha)	74	55	44	35
20-30 (ha)	23	24	17	13
30-50 (ha)	23	19	17	14
50-100 (ha)	14	13	18	14
100+ (ha)		1	1	3
Antal jordbruk	216	181	153	133

Källa [2001-2007]: <http://ssd.scb.se/databaser>

Jordbruksareal	Inventering	Planförslag
Jordbruksmark (ha)	5518	5195

Inom områden med rekommendationen R2 och R4 - Utredningsområden finns det 714 ha jordbruksmark.

TABELLER

Överst

Jordbruksarealen i Göteborg är på tillbakagång. Jordbruksverkets inventering har inneburit att främst betesmarker har tillförts blockdatabasen vilket skenbart ökar jordbruksarealen.

Mitten

Den minskade jordbruksarealen och att jordbruksmarken används för hästanknutna verksamheter som inte behöver ha ett jordbruksföretag kopplat till sig återspeglas i att jordbruksföretagen minskar i antal.

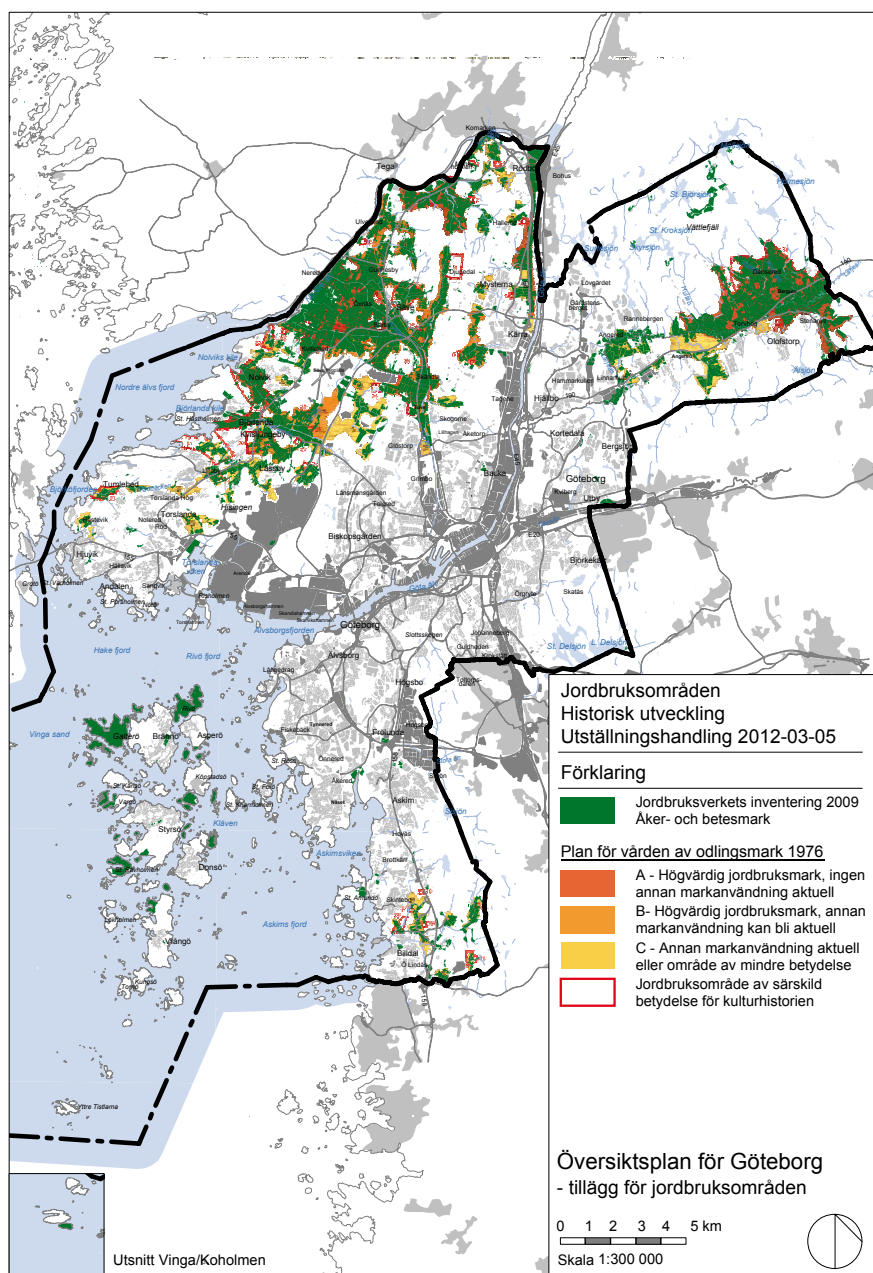
Nederst

Jordbruksarealen inom kommunen enligt Jordbruksverkets inventering 2009 och den andel av den inventerade jordbruksmarken som enligt tillägget kommer ligga inom rekommendationen R11- Område för jordbruk utanför detaljplan.

Kort historisk utveckling

Antalet registrerade jordbruksföretag inom Göteborgs stad har minskat. Jordbruksmarken inom kommunen omfördelas så att vissa delar tas i anspråk för annat ändamål och andra delar läggs till de större lantbruksenheterna.

I Jordbrukverkets aktuella inventering av jordbruksmarken har betesmark tillkommit. De utvecklings- och utredningsområden som är föreslagna i Översiktsplan för Göteborg är delvis förlagda på jordbruksmark. Trenden går mot fortsatt minskade jordbruksarealer främst beroende på om hur mycket jordbruksmark som tas i anspråk inom de utredningsområden som är föreslagna i översiktsplanen.

Karta: Plan för vård av odlingsmarken som från 1976 i bakgrunden med Jordbruksmarksinventering från 2009 pålagd.

BILAGA 3 – FÖRÄNDRINGAR I TEXT

Ett nytt mål föreslås i Översiktsplan för Göteborg, del 1 -Utgångspunkter och strategier i avsnittet Strategiska frågor. Målet kompletterar de mål som finns angivna under följande rubrik:

NATUR OCH KULTURMILJÖER FÖR ATTRAKTIVITET (DEL 1, SIDAN 96)

Mål och strategier

- Natur-, kultur- och sociala värden i Göteborgs odlingslandskap och våtmarker ska bevaras och utvecklas samtidigt som produktionsförmågan behålls.¹

Texter nedan är en kopia på de texter som återfinns i planförslaget. I de fall en text föreslås att bli ersatt återfinns den nuvarande texten i spalten bredvid.

Ett nytt avsnitt under nedanstående rubrik föreslås ersätta det nuvarande avsnittet med rubriken Jordbruksmark.

ANVÄNDNING AV MARK- OCH VATTENOMRÅDEN (DEL 2 SIDAN 11)

Jordbruksområden

Jordbruksområden har förutom värden för livsmedelsproduktion också natur- och kulturvärden och är av värde för kretslopp och miljötjänster. Den stadsnära odlingsmarken ger förutsättningar och möjligheter till odling, rekreation och utbildning och har en viktig funktion i stadens och regionens grönstruktur. Vissa delar av områdena utgörs av vackra kulturlandskap med värdefull landskapsbild.

Jordbruksmark är av nationell betydelse och miljöbalken föreskriver restriktivitet när det gäller att ta jordbruksmark i anspråk till annan användning. Vid ändrad användning ska en avvägning göras mellan intresset att bevara marken som jordbruksmark och intresset av att utnyttja den för andra ändamål. I avvägningen måste det framgå att det nya ändamålet är av väsentligt samhällsintresse och att alternativ som inte tar jordbruksmark i anspråk har utretts och funnits olämpliga.

En ny rekommendation föreslås under avsnittet:

REGLER OCH REKOMMENDATIONER (DEL 2, SIDAN 30)

Generella rekommendationer för jordbruksområden

Vid planering och prövning av bygglov och förhandsbesked som berör jordbruksområden ska miljö kvalitetsmålet för odlingslandskap och våtmarker beaktas. Det innebär att byggande på jordbruksmark ska undvikas så långt möjligt.

Om byggande på jordbruksmark övervägs ska en samlad bedömning av ingreppet göras utifrån jordbruksmarkens värden enligt följande: produktionsvärden, sociala värdena, natur- och kulturvärden och värden för kretslopp och miljö tjänster. Denna bedömning bör göras i dialog med jordbrukaren.²

Då byggande på jordbruksmark planeras ska i första hand väljas sådan ändring av markanvändningen som innebär att marken i senare skede åter kan tas i anspråk för jordbruksproduktion (till exempel bör stora hårdgjorda ytor undvikas).

Då bostadsbebyggelse planeras i närheten av jordbruksföretag ska tillräckliga skyddsavstånd iaktas så att störningar i form av till exempel buller och lukt och risk för konflikter mellan bostäder och jordbruksföretagen undviks.

Befintliga mål och strategier i Översiktsplan för Göteborg i avsnittet "Natur- och kulturmiljöer för attraktivitet" som föreslås kompletteras genom detta planförslag, del 1, sidan 96.

MÅL OCH STRATEGIER

Natur- och kulturvärdena ska lyftas fram och bidra till ett attraktivt och hållbart Göteborg genom att:

- Särskilt värdefulla och oersättliga natur-, kultur- och landskapsbildsvärden aktivt bevaras och levande göras.
- Medvetenheten om natur- och kulturmiljöns värden och attraktivitet ökas.
- Den lokala identiteten främjas genom att upprätthålla kontinuiteten och kvalitet i utvecklingen av vardagsmiljön.
- Planeringen grundas på en sammanhållen och övergripande syn på natur- och kulturvärden med stöd av aktuellt underlagsmaterial, fördjupade undersökningar, analys över brister och prioritering samt konstruktiv dialog och samarbete.
- Stora och sammanhängande grönska- och bevarandeområden eftersträvas, bland annat för att skapa förutsättningar för bevarande av biologisk mångfald.
- Borttaget natur-, kultur- och rekreativt värde kompenseras.
- Jord- och skogsbruksmarkens olika kvaliteter och värden beaktas.

Text i Översiktsplan för Göteborg i avsnittet "Användning av mark- och vattenområden" som föreslås ersättas genom detta planförslag, del 2 sidan 11.

Jordbruksmark

Den redovisade jordbruksmarken används idag för odling och bete. Någon gradering av brukningsvärdet har inte gjorts. Kommunen är markägare till stora delar av jordbruksmarken, ca 2700 ha. Vissa delar av områdena utgörs av vackra kulturlandskap med värdefull landskapsbild och dessa ingår i de områden som redovisas särskilt nedan. På sikt kan delar av områdena komma att få annan markanvändning.

Läs vidare under "Areella näringar" och "Kulturlandskap", del 3.

¹ "Lokalt miljö kvalitetsmål för Odlingslandskap och våtmarker", KF 2009-12-03 § 2.

² Se även avsnitt om Användning av mark- och vattenområden (del 2, sidan 11)

Text i Översiktsplan för Göteborg i avsnittet "Regler och rekommendationer" som föreslås ersättas genom detta planförslag, del 2, sidan 32

R11 Område för jordbruk utanför detaljplan

Områden i stadens närområde, där jordbruk och djurhållning bedrivs i olika former. Områdena kan också ha betydelse för naturvärden och friluftslivet, och ingå i värdefulla kulturlandskap med vacker landskapsbild. Områdena är en framtida resurs för stadens försörjning och ekologiska balans. Delar av områdena kan komma att bebyggas på mycket lång sikt.

Stor restriktivitet ska iakttas mot ny bebyggelse och nya anläggningar annat än sådana som har med områdenas funktion som jordbruksområden att göra. Se vidare kapitlet "Areella näringar", del 3.

Text i Översiktsplan för Göteborg i avsnittet "Areella näringar" som föreslås ersättas genom detta planförslag, del 3, sidan 104.

JORDBRUKSMARK

Ungefär 10 procent av Göteborgs landareal, ca 5 000 ha, består av jordbruksmark. Därav äger kommunen ungefär hälften. Kommunen upprättade 1976 en plan för vården av odlingsmark. I 1983 års markdispositionsplan gjordes en värdering av jordbruksmarken i tre klasser: Särskilt brukningsvärd, Brukningsvärd och Mindre brukningsvärd.

Vid den allmänna lämplighetsprövningen ska särskild hänsyn tas till områdets värde för jordbruket. Bebyggelse bör inte förläggas på jordbruksmark och inte heller så att den kan medföra miljömässiga konflikter på grund av lukt och buller från jordbruksföretagen. Vägar och ledningar bör planeras så att de inte tar åkermark i anspråk.

Någon ny inventering har inte gjorts men bör göras. Övanstående värdering som med mindre justeringar redovisades i ÖP99 föreslås gälla tills vidare.

forts nästa sida...

Texten under nedanstående rubrik föreslås ändras till:

REGLER OCH REKOMMENDATIONER (DEL 2, SIDAN 32)

R11 Område för jordbruk utanför detaljplan (tillhörande text till karta 2)

Inom områden för jordbruk ska åtgärder som försvårar eller förhindrar jordbruksverksamheten undvikas så långt möjligt.

Områdena har förutom betydelse för jordbruksproduktion också natur- och kulturvärden och kan ingå i värdefulla kulturlandskap med vacker landskapsbild. Områdena har sociala värden och har värden för kretslopp och miljötjänster. Vissa av områdena är skyddade genom bestämmelser i reservat eller andra områdesskydd.

Stor restriktivitet ska iakttas mot ny bebyggelse och nya anläggningar annat än sådana som har med områdenas funktion som jordbruksområden att göra. Bebyggelse och anläggningar som försvårar för jordbruksdriften ska undvikas.

Om jordbruksmark ska tas i anspråk ska prövning ske med hänsyn till principerna om jordbrukets värden enligt generella rekommendationer.

Ett nytt avsnitt under nedanstående rubrik föreslås ersätta avsnittet Jordbruksmark i sin helhet.

AREELLA NÄRINGAR (DEL 3, SIDAN 104)

Jordbruksområden

Drygt 5 000 ha (ca 10 %) av Göteborgs landareal utgörs av jordbruksmark dvs. åkermark och betesmark. De största arealerna återfinns på norra Hisingen och utmed Lärjeåns dalgång, men det finns också mindre arealer i Södra Skärgården och i södra Askim. Det finns även jordbruk inom de bebyggda delarna av staden t ex vid Välen och i Amhult.

Jordbruksmark har värde inte bara utifrån vad den producerar utan också utifrån vilken betydelse den har för kulturmiljön, för den biologiska mångfalden och för landskapsbild. Jordbruksmarken är en resurs ur ett kretslopps- och robusthetsperspektiv med till exempel vatten och våtmarksystem som kan rena och fördröja dagvatten. Den stadsnära odlingsmarkens har också sociala värden. Möjligheter till odling, rekreation, utbildning och rehabilitering har stor betydelse för att stärka stadens attraktionskraft i Göteborg.

Alla de värden som jordbruksmarken genererar behöver beaktas i planeringen. (se också Översiktsplan för Göteborg del 2)

Olika sätt att värdera jordbruksmark

Produktionsvärden

Traditionella produktionsvärden knutna till jordbruk inkluderar produktion av livsmedel, foder t ex till hästar i Göteborg, bioråvaror, samt andra produktionsrelaterade inkomstkällor för jordbrukaren. Idag drivs bara ett fåtal jordbruksföretag i Göteborg på heltid.

Natur- och Kulturvärden

Jordbruket har starka kopplingar till natur- och kulturvärden i omgivningen. Mycket av Göteborgs jordbruksmark ligger inom områden som också har vikt för natur- och kulturvärden, exempelvis i naturreservat och i Natura 2000-områden. Jordbruksområden kan bidra till biologisk mångfald och inom jordbruksmark kan det finnas olika biotoper med skydd (stenmurar, åkerholmar, smådammar, m m).

Inom kommunen finns varierande landskapstyper med stora skönhetsvärden där upplevelsen av landskapsbilden är beroende av att markerna är brukade. Delar av stadens jordbruksmark har brukats i många hundra år och utgör vackra kulturhistoriska odlingslandskap med rikt innehåll av fornlämningar och gammal gårdsbebyggelse.

Sociala värden

Möjligheter till odling, rekreation, utbildning och rehabilitering har stor betydelse för att stärka stadens attraktionskraft. Idag präglas mycket av Göteborgs jordbruksområden av hästverksamheter. Det finns ett flertal stora ridanläggningar samt ett nätverk av ridvägar. Några lantbruk har särskild inriktning mot utbildning eller rehabilitering.

Kretsloppsvärden/Miljötjänster

Jordbruksmark har förmågan att ta hand om stadens utsläpp och förädla nya resurser i samhällets kretslopp. Jordbruksområden har betydelse för lagring av näring och organiskt material samt vid omhändertagande av avfall som gödsel och kompost. Vatten- och våtmarkssystem på jordbruksmark renar och fördröjer dagvatten och bidrar till biologisk mångfald.

Jordbruksområden i Göteborg

Bergum och Lärjeåns dalgång

Jordbruksmarken består huvudsakligen av betesmark kring Lärjeån och den samlade åkermarken ligger runt Bergum.

Betesmarken ligger till stor del inom föreslaget naturreservat för Lärjeåns dalgång. Samlad kommunägd jordbruksmark med en brukare finns kring Häljered's gård och Gunnilse mellangård. Andra anläggningar med jordbruksanvändning är Bergums fritidslantgård och ridanläggningen Angereds gård samt den prioriterade ridanläggningen kring Storås.

Norra Hisingen

På Hisingens nordvästra del, längs Göta och Nordre älv och i Djupedalen, finns stora sammanhängande arealer åkermark. Strandängar finns utmed älvarna och havet. Andra anläggningar är 4H-gården Tolsreds gård samt de prioriterade ridanläggningarna för Allebys, Clarebergs och Bulyckes Ridklubbar samt Göteborgs Handikappridklubb. Samlad kommunägd jordbruksmark med enskilda brukare finns kring Lexby Nordangård och Askeby Västergård. Kommunen äger ca hälften av åkermarken på Hisingen med de största arealerna kring Säve och Björlanda.

Södra Askim - Hästgårdar

Jordbruksmarken är till största delen privatägd åker- och betesmark och används för lokal foderproduktion. Två prioriterade ridanläggningar finns i området, väster om väg 158 vid Billdal och öster om väg 158 norr om Årekärrsvägen vid Stolts hed.

Södra skärgården - Betesmarker

Jordbruksmarken på öarna i Södra Skärgården utgörs huvudsakligen av naturbetesmarker och strandängar. Delar av jordbruksområdena ligger inom naturreservat, strandskydd och Natura 2000-områden.

...forts från förra sidan

Text i Översiktsplan för Göteborg i avsnittet "Areella näringar" som föreslås ersättas genom detta planförslag, del 3, sidan 104-105.

OMRÅDE MED SÄRSKILT BRUKNINGSVÄRD JORDBRUKSMARK

Bergumsslätten

Grimås – Gullö i Rödbo

Mulered vid Säve kyrkby

För delar finns exploateringsintressen på längre sikt.

Säveslätten

Tuveslätten - Skändla

Björlandaslätten och Lexby

OMRÅDEN MED BRUKNINGSVÄRD JORDBRUKSMARK

Billdal i södra Askim

Högåsa - Nolvikskile

Vråssered öster om Olofstorp

Göta älv dalen (Rönning)

Göddered i norra Rödbo

Skålvisered, Norslätt och Sörlätt norr om Säve

Delvis mindre brukningsvärd, delvis exploateringsintressen på längre sikt (östra Gunnesby).

Djupedalsterrängen

Bönered

Huke väster om Tuve

Delvis exploateringsintressen på längre sikt.

Sandsjöbacka - Årekärr

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

POSTADRESS: GÖTEBORGS STADSBYGGNADSKONTOR, BOX 2554, 403 17 GÖTEBORG
TELEFON: 031-368 00 00 E-POST: SBK@STADSBYGGNAD.GÖTEBORG.SE
WWW.GÖTEBORG.SE